

Handreiking Slachtofferbewust werken voor forensisch maatschappelijk werkers

Mariëtte van Denderen, Nienke Verstegen, Vivienne de Vogel, Leida Feringa

2019

Colofon

Opdrachtgever

Programma Kwaliteit Forensische Zorg

Financiering

Programma Kwaliteit Forensische Zorg

Projectuitvoering

Dr. M. van Denderen, onderzoeker bij FPC dr. S. van Mesdag.

Drs. N. Verstegen, onderzoeker bij de Van der Hoeven Kliniek.

Dr. V. de Vogel, onderzoeker bij de Van der Hoeven Kliniek en lector bij de Hogeschool Utrecht.

Drs. L. Feringa, klinisch psycholoog bij FPC dr. S. van Mesdag.

Contactgegevens: slachtofferbewustwerken@fpcvanmesdag.nl

Met dank aan

De forensisch maatschappelijk werkers van de Van der Hoeven Kliniek, FPC Dr. S. van Mesdag, Pompestichting en De Woenselse Poort.

De begeleidingscommissie, bestaande uit A. Raaijmakers, S. Luurssen, F. Spanjers, N. Bouwmeester, D. du Floo, S. Leferink, M. Elbersen, J. de Keijser, M. van der Wolf, R. Bax, en J. Kaper.

Deze publicatie / dit project is tot stand gekomen met financiële ondersteuning van het Programma KFZ. Het Programma KFZ heeft daarnaast zorg gedragen voor de inhoudelijke projectbegeleiding waarbij is gestuurd op kwaliteit, voorgangsbewaking en budgetbeheer. Het Expertisecentrum Forensische Psychiatrie voert namens het programma KFZ het projectmanagement.

© KFZ: Het intellectuele eigendom ligt bij de auteur(s). De auteur(s) stemt er mee in dat deze uitgave onvoorwaardelijk en zonder kosten gebruikt kan worden door alle instellingen binnen het forensische zorgveld.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Slachtofferbewust werken.....	4
Context.....	4
Het belang van slachtofferbewust werken.....	4
De handreiking Slachtofferbewust werken.....	5
Totstandkoming van de handreiking.....	5
Terminologie.....	5
Gebruik van de handreiking.....	6
Doel.....	6
Voor wie.....	6
Daderpopulatie.....	6
Wanneer	6
Leeswijzer.....	6
Infographic.....	7
Stap 1. Inventariseren van risico's en behoeften	8
Wie zijn de slachtoffers?.....	8
Confrontatie en geografie.....	10
Informatie.....	14
Behoeften	18
Stap 2. Voorbereiden van contact tussen slachtoffer-kliniek en/of slachtoffer-dader	20
Keuze voor een bemiddelaar (alleen relevant bij slachtoffer-dader contact).....	20
Risico's en aandachtspunten bij het contact.....	24
Doel en verwachtingen.....	28
Type contact	32
Multidisciplinair overleg.....	34
Steunfiguur bij het contact.....	36
De invloed van netwerkleden.....	38
Stap 3: Uitvoeren en afronden	40
Neutrale partij.....	40
Veilige sfeer.....	42
Evaluatie met slachtoffer en dader.....	44
Nazorg.....	46
Evaluatie met collega's.....	48
Dossiervorming	50
Informeel het IDV.....	52
Informatie van ketenpartners	54
Informatiepunt Detentieverloop (IDV).....	54
Slachtofferhulp Nederland / Casemanagement.....	54
Perspectief Herstelbemiddeling.....	55
Zaakscoördinatoren van het Openbaar Ministerie.....	55
Hulpverleners voor nabestaanden	55

Slachtofferbewust werken

Het doel van de forensische zorg is het behandelen van daders met ernstige psychische problemen, zodat zij weer veilig kunnen deelnemen aan de maatschappij. Om duurzame re-integratie mogelijk te maken is het niet alleen noodzakelijk om de kans op nieuwe delicten zo klein mogelijk te houden. Het is ook belangrijk om, waar mogelijk, een bijdrage te leveren aan het herstellen van de schade die de daders met hun delicten hebben aangericht aan slachtoffers en nabestaanden. Dat kan door rekening te houden met de behoeften en wensen van daders en slachtoffers.

Naar aanleiding van het delict kunnen de dader en het slachtoffer bepaalde behoeften hebben. Slachtoffers kunnen bijvoorbeeld willen weten hoe een tbs-traject eruit ziet of kunnen de gevolgen van het delict op hun leven aan de dader willen vertellen. Daders kunnen spijt willen betuigen, contact met familieleden herstellen of tijdens verlof een ongeplande ontmoeting met het slachtoffer willen voorkomen. Door middel van contact tussen dader en slachtoffer of tussen forensisch maatschappelijk werker en slachtoffer kan worden geprobeerd aan deze behoeften te voldoen.¹ Om op een meer systematische manier rekening te houden met de belangen van daders en slachtoffers is de handreiking *Slachtofferbewust werken voor forensisch maatschappelijk werkers* ontwikkeld.²

Context

De handreiking past binnen een context waarin de belangen van slachtoffers een steeds belangrijkere rol zijn gaan spelen in het strafproces. Zo hebben slachtoffers spreekrecht gekregen en dient er volgens Europese handreikingen in de strafrechtsketen meer aandacht te zijn voor het slachtofferperspectief.³ Ook vanuit het Ministerie van Justitie en Veiligheid en Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) is meer aandacht voor de wijze waarop daders een bijdrage kunnen leveren aan herstel met slachtoffers.⁴ Het rekening houden met de belangen van daders en slachtoffers is ingewikkelde en gevoelige materie. Het leveren van maatwerk is belangrijk, want ieder persoon en iedere situatie is verschillend. In de handreiking *Slachtofferbewust werken* zijn daarom algemene stappen beschreven die belangrijk zijn in contact met slachtoffers, rekening houdend met individuele verschillen.

Het belang van slachtofferbewust werken

In de handreiking worden twee mogelijkheden beschreven om aan herstel met slachtoffers te werken. De eerste mogelijkheid is het leggen van contact tussen de forensisch maatschappelijk werker en het slachtoffer. Uit het pilotonderzoek waarop deze handreiking is gebaseerd, blijkt dat dit contact positieve effecten kan hebben: slachtoffers krijgen antwoord op hun vragen en zijn meer gerust gesteld.⁵

1 In forensische centra hebben forensisch maatschappelijk werkers vanuit hun functie contact met slachtoffers.

2 Van Denderen, Versteegen, De Vogel, & Feringa, 2019. Te downloaden op www.kfz.nl.

3 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement.

4 Visie met Uitvoeringskader Herstelgericht werken DJI, Dienst Justitiële Inrichtingen.

5 Van Denderen, Versteegen, De Vogel, & Feringa, 2019. Te downloaden op www.kfz.nl.

De tweede mogelijkheid betreft het organiseren van bemiddelingscontact tussen slachtoffer en dader. Uit onderzoek blijkt dat contact tussen daders en slachtoffers ook positieve effecten kan hebben: slachtoffers voelen zich minder bang en boos na contact met de dader en zien meer 'de mens' in plaats van de daad. Daders ervaren meer sympathie voor slachtoffers na contact en nemen meer verantwoordelijkheid voor hun delict.⁶ Het nemen van meer verantwoordelijkheid voor het delict is één van de doelen in de behandeling.

De handreiking Slachtofferbewust werken

In de handreiking *Slachtofferbewust werken* wordt een puntsgewijze beschrijving gegeven van stappen die forensisch maatschappelijk werkers kunnen nemen in het contact met slachtoffers. Hierin worden drie fases onderscheiden: (1) het inventariseren van risico's en behoeften, (2) het voorbereiden van contact en (3) het uitvoeren en afronden hiervan. Elke fase bestaat uit verschillende stappen en elke stap wordt toegelicht met één of meerdere casusvoorbeelden. De handreiking geeft geen pasklaar antwoord op de vraag of er wel of geen contact met slachtoffers dient plaats te vinden. Wél worden in de handreiking handvaten gegeven aan forensisch maatschappelijk werkers om op een gestructureerde manier aandacht te besteden aan belangrijke thema's in contact met slachtoffers. Ook staat in de handreiking beschreven in welke situaties kan worden doorverwezen naar ketenpartners zoals Perspectief Herstelbemiddeling, Slachtofferhulp Nederland of het Informatiepunt Detentieverloop (IDV).

Totstandkoming van de handreiking

De handreiking is ontwikkeld in 2016 op basis van literatuuronderzoek en expertmeetings met professionals uit het forensische veld. Op basis van ervaringen met de handreiking in drie FPC's (de Van Mesdag, Van der Hoevenkliniek en Pompestichting) en één FPK (De Woenselse Poort) is de handreiking in 2018 aangepast tot de huidige versie. De handreiking is onder meer gebaseerd op een analyse van 70 casussen in de bovenstaande klinieken waarbij sprake was van (het initiatief tot) contact tussen dader en slachtoffer of contact tussen slachtoffer en forensisch maatschappelijk werker.⁷ De handreiking is ontwikkeld met subsidie van Kwaliteit Forensische Zorg.

Terminologie

Met *slachtoffer* wordt ook *nabestaande(n)* bedoeld. We gebruiken de term *dader* in plaats van patiënt, omdat dat logisch past bij de term slachtoffer. Waar *hij* staat, kan ook *zij* worden gelezen. Met *forensisch maatschappelijk werkers* worden ook *netwerkbegeleiders* of *systeembegeleiders* bedoeld.

⁶ Pemberton, Winkel, & Groenhuijsen, 2006; Sherman, Strang, Mayo-Wilson, Woods, & Ariel, 2015; Spreen, Brand, Terhorst, Bogaerts, 2013; Top, Zebel, & Van den Berg, 2015; WODC, 2016; Van Garsse, 2012; Zebel, 2012.

⁷ Voor meer informatie wordt verwezen naar het rapport Implementatie en doorontwikkeling van de handreiking Slachtofferbewust werken voor Forensisch Maatschappelijk Werkers (Van Denderen, Verstegen, De Vogel, en Feringa, 2019). Beschikbaar via www.kfz.nl.

Gebruik van de handreiking

Doel

Met de handreiking wordt beoogd om slachtofferbewust werken onder de aandacht te brengen bij forensisch professionals. Door gebruik van de handreiking kunnen verschillende forensische instellingen op vergelijkbare wijze aandacht hebben voor de belangen van slachtoffers tijdens de daderbehandeling. De handreiking biedt handvaten aan forensisch maatschappelijk werkers om te onderzoeken in welke gevallen contact met slachtoffers is aangewezen en hoe dit contact kan worden voorbereid en uitgevoerd. Het kan zowel gaan om dader-slachtoffer contact, als om contact tussen slachtoffer en forensisch maatschappelijk werker.

Voor wie

De handreiking is bedoeld voor forensisch maatschappelijk werkers die werkzaam zijn in Forensisch Psychiatrische Centra (FPC) en Forensisch Psychiatrische Klinieken (FPK).

Daderpopulatie

De situaties die in deze handreiking zijn beschreven zijn overwegend van toepassing op daders met een tbs-maatregel.⁸ Wanneer een situatie afwijkend is omdat het om daders met andere Overige Forensische Zorg titels (OFZ) gaat, dan staat dat beschreven.

Wanneer

Geadviseerd wordt de handreiking te gebruiken bij de instroomfase van de dader in de tbs-kliniek, doorlopend tijdens de behandeling (als dader en slachtoffer zelf aangeven behoeften te hebben en bij behandelbeoordelingen) en bij elk slachtofferonderzoek, dat wordt uitgevoerd als onderdeel van een verlofaanvraag of verlofevaluatie.

Leeswijzer

De handreiking start met een infographic, waarin het gehele proces van contact met slachtoffers schematisch is weergegeven. Het proces bestaat uit drie fases: (1) het inventariseren van risico's en behoeften, (2) het voorbereiden van contact en (3) het uitvoeren en afronden van het contact. Elke fase bestaat uit verschillende stappen, die in deze handreiking worden toegelicht. De stappen worden toegelicht met een casus, waardoor een beeld wordt verkregen van de wijze waarop contact met slachtoffers in zijn werk kan gaan. De handreiking wordt afgesloten met de contactgegevens van belangrijke ketenpartners.

⁸ De casusvoorbeelden zijn samengesteld uit op realiteit gebaseerde situaties. Om de anonimiteit van alle betrokkenen te waarborgen zijn elementen aangepast, zodat ze niet herleidbaar zijn tot specifieke individuen of situaties.

SLACHTOFFERBEWUST WERKEN

Wat

In deze infographic staan stappen die belangrijk zijn in contact met slachtoffers. Een toelichting staat in de handreiking Slachtofferbewust werken, beschikbaar via www.kfz.nl.

Waarom

Door slachtofferbewust te werken wordt systematisch rekening gehouden met de behoeften van slachtoffers. Bij daders kan het bijdragen aan het behalen van belangrijke behandeldoelen.

Voor wie

Forensisch maatschappelijk werkers in Forensisch Psychiatrische Centra (FPC) en Forensisch Psychiatrische Klinieken (FPK).

Wanneer

Bij opname van de dader, doorlopend tijdens de behandeling en bij verlofaanvragen en -evaluatie.

1. INVENTARISEREN VAN RISICO'S & BEHOEFTE

- **Wie zijn slachtoffer(s)?** Slachtoffers van indexdelicten, nabestaanden, familieleden en andere slachtoffers.
- **Confrontatie en geografie** Wat gebeurt er als dader en slachtoffer elkaar zouden tegenkomen?
- **Informatie** Beschikken slachtoffers over alle informatie die zij nodig hebben? Betrek ketenpartners.
- **Behoeften** Hebben dader en/of slachtoffer zelf behoefte aan contact?

2. VOORBEREIDEN VAN CONTACT SLACHTOFFER-KLINIEK EN/OF SLACHTOFFER-DADER

- **Bemiddelaar** De forensisch maatschappelijk werker kan contact begeleiden. Perspectief Herstelbemiddeling kan de bemiddeling uitvoeren.
- **Risico's en aandachtspunten** Risico's inschatten en daarop anticiperen is maatwerk. Toch zijn er algemene uitgangspunten.
- **Doel en verwachtingen** Contact slaagt alleen met voortdurend afstemmen van verwachtingen.
- **Type contact** Face-to-face, brief, mail, telefonisch of via pendelcontact.
- **Multidisciplinair overleg** Bespreek het plan met collega's en het behandelteam.
- **Steunfiguur en netwerkleden** Ondersteunt het sociale netwerk het contact of juist niet?

3. UITVOEREN & AFRONDEN

- **Neutrale partij** Slachtoffers en daders beslissen zelf of ze contact willen. Een neutrale partij stelt de vraag.
- **Veilige sfeer** De bemiddelaar is verantwoordelijk voor het creëren van een veilige sfeer tijdens het contact.
- **Evaluatie met slachtoffer & dader** Hoe vonden dader en slachtoffer het contact? Is er vervolgactie nodig?
- **Nazorg** Bespreek vooraf of iemand nazorg wil, en zo ja van wie.
- **Evaluatie met collega's** Wat ging goed, wat kan beter?
- **Dossiervorming** Zorg dat collega's en ketenpartners jouw informatie makkelijk kunnen vinden zodat ze ervan kunnen profiteren.
- **Informeel het IDV** Daardoor beschikken slachtoffers en het IDV over de meest recente informatie.

KETENPARTNERS

Informatiepunt Detentieverloop: 088-6991951
Perspectief Herstelbemiddeling: 030-2340045
Zaakscoördinatoren van het OM: bereikbaar via het parket

Slachtofferhulp Nederland: 0900-0101
Aanmeldpunt Casemanagers SHN: 088-7460112
Hulpverleners van het slachtoffer

Stap 1. Inventariseren van risico's en behoeften

Bij iedere dader-slachtoffer dynamiek dient de situatie tussen dader en slachtoffer in kaart gebracht te worden. Daarbij gaat het om twee aspecten: het inventariseren van de *risico's* die bij vrijheidsuitbreiding van de dader kunnen ontstaan en het inventariseren van behoeften die mogelijk bij slachtoffer en dader leven.

Wie zijn de slachtoffers?

De handreiking is van toepassing op slachtoffers van indexdelicten (de delicten waarvoor de dader in forensische zorg is) en nabestaanden. Het kan daarnaast ook wenselijk zijn om te kijken naar de wensen en belangen van slachtoffers van andere delicten dan de indexdelicten. Er kunnen bijvoorbeeld slachtoffers in de familiekring zijn die niet slachtoffer zijn geworden van het indexdelict, maar wel van een ander delict. Tijdens het resocialisatietraject van de dader heeft de forensisch maatschappelijk werker soms contact met familieleden. Daaruit kan voortkomen dat familieleden wensen en behoeften hebben waar mogelijk aan tegemoet kan worden gekomen. Deze slachtoffers staan niet bij IDV geregistreerd.

Belangrijke punten:

- **Definitie van slachtoffers**
Wees je ervan bewust dat er naast de indexslachtoffers nog meer slachtoffers kunnen zijn waar je rekening mee kunt houden. Bijvoorbeeld slachtoffers van andere delicten dan het indexdelict. Ook familieleden van slachtoffers van het (index)delict kunnen bepaalde behoeften hebben.
- **De impact van taalgebruik op slachtoffers**
Houd er rekening mee dat je taalgebruik een effect kan hebben op slachtoffers. Forensisch maatschappelijk werkers zijn gewend om over *patiënten* te spreken. Deze term kan gevoelig liggen bij slachtoffers omdat zij een tbs-er primair als dader zien. De term *dader* of *tbs-er* sluit soms beter aan bij de beleving van slachtoffers. Het kan bij slachtoffers ook gevoelig liggen om te horen dat contact met een dader kan bijdragen aan zijn behandeling. Dat wekt bij sommige slachtoffers vijandigheid op, omdat ze niet willen meewerken aan de behandeling van de dader die hen leed heeft toegebracht. Het is daarom belangrijk om aan slachtoffers vooral de nadruk te leggen op het belang voor de maatschappij en het voorkomen van mogelijke nieuwe slachtoffers.

Het zusje van het slachtoffer

Een 23 jarige dader is veroordeeld wegens mishandeling van iemand die hij vaag kent. Hij wil zijn spijt betuigen aan het slachtoffer. De forensisch maatschappelijk werker meldt de zaak aan bij Perspectief Herstelbemiddeling. Tijdens de intake die Perspectief Herstelbemiddeling met het slachtoffer heeft, is ook zijn vader aanwezig. Het slachtoffer en zijn vader willen wel met de dader in gesprek, beiden hebben zij hun eigen vragen en behoeften. De dader is hiermee akkoord en zal zijn forensisch maatschappelijk werker meenemen als steunfiguur. Tijdens het gesprek biedt de dader zijn excuses aan en vertelt aan het slachtoffer dat hij een willekeurig slachtoffer was. Het 14 jarige zusje van het slachtoffer was niet bij de mishandeling aanwezig, maar heeft er wel slapeloze nachten van. Op verzoek van vader schrijft de dader een brief aan het zusje van het slachtoffer. Daarin legt hij uit waarom hij het had gedaan en dat hij er spijt van heeft. De brief helpt het zusje bij de verwerking van het geweld tegen haar broer.

Rekening houden met meerdere slachtoffers in een dorp

Een dader is veroordeeld wegens diverse mishandelingen en een levensdelict. Hij heeft de delicten gepleegd in een klein dorp. Er was veel onrust in het dorp omdat lang onbekend was wie de dader was. Inmiddels zit de dader een paar jaar in een tbs-kliniek. Het behandelteam wil begeleid verlof aanvragen zodat de dader naar zijn moeder kan. Zij woont nog steeds in het dorp en is erg belangrijk voor hem. Moeder kan vanwege haar leeftijd niet meer naar de kliniek reizen. Het verlof van de dader naar het dorp kan veel onrust oproepen in de kleine gemeenschap omdat er meerdere, directe en indirecte, slachtoffers zijn. De forensisch maatschappelijk werker onderzoekt daarom met welke slachtoffers hij allemaal kan spreken over het verlof. Hij controleert bij het IDV wie zich heeft laten registreren. Alleen de ex-vrouw van de dader is bekend bij het IDV. De forensisch maatschappelijk werker neemt via het IDV contact met haar op en geeft, met toestemming van de dader, uitleg over de plannen. Via haar legt de forensisch maatschappelijk werker ook contact met de neef van de dader. Een tip van deze neef aan de politie heeft namelijk tot de arrestatie van de dader geleid. De forensisch maatschappelijk werker weet dat dit erg moeilijk is geweest voor de neef, dus zoekt hij ook contact met de neef over de verlofplannen van de dader. Tot slot legt de forensisch maatschappelijk werker contact met de wijkagent in het dorp en overlegt over de situatie. De wijkagent is bekend in het dorp. Hij kan onrust bij de dorpsbewoners wegnemen als dat nodig is. De wijkagent kan ook met de forensisch maatschappelijk werker bespreken wanneer het verstandiger is om verlof tijdelijk uit te stellen of in een naastgelegen dorp te laten plaatsvinden. Nadat de forensisch maatschappelijk werker met de verschillende slachtoffers en de wijkagent heeft gesproken en onrust over de situatie is weggenomen kan de dader veilig op verlof naar zijn moeder. De verlofaanvraag wordt goedgekeurd. De dorpsbewoners waarderen het dat ze vroegtijdig over de verloven zijn geïnformeerd. De verloven naar moeder verlopen goed.

Confrontatie en geografie

Het is belangrijk om te weten hoe groot de kans is dat dader en slachtoffer elkaar tijdens of na de behandeling zullen tegenkomen en of een eventuele confrontatie tot verdere schade bij het slachtoffer kan leiden.

Met behulp van risicotaxatie wordt onderzocht of het veilig is dat de dader naar buiten gaat en hoe groot de kans is dat een dader opnieuw delicten pleegt. Als dit risico aanvaardbaar laag is, kunnen voor de dader verlopen worden aangevraagd. Het behandelteam doet daarvoor een aanvraag bij het Ministerie voor Justitie en Veiligheid. Als onderdeel van deze aanvraag wordt een slachtofferonderzoek uitgevoerd. Het doel van dit slachtofferonderzoek is een gemotiveerde afweging te maken tussen het belang van het slachtoffer en het belang van de dader. Daarvoor wordt beschreven wat de relatie tussen slachtoffer en dader is, hoe groot de kans is dat zij elkaar tegenkomen, of er sprake is van gevoeligheden (bijvoorbeeld met betrekking tot kinderen, bezoek van een graf of gedenkplaats of aanwezigheid van wraakgevoelens), of er een betalingsregeling is getroffen en hoe groot de maatschappelijke gevoeligheid van het delict is.

Bij het vaststellen van de kans op confrontatie zijn een aantal zaken van belang:

- Hoe groot is de **kans op confrontatie tijdens verlopen**? Is er een kans dat de dader tijdens verlof het slachtoffer toevallig tegenkomt? Of maakt het slachtoffer onderdeel uit van het sociaal netwerk van de dader en zullen zij elkaar in die hoedanigheid tegenkomen?
- Hoe is de **kans op confrontatie na beëindiging van de maatregel**? Eventuele gebieds- en contactverboden komen dan te vervallen. Is er een reden om aan te nemen dat de dader zich dan wil vestigen in de woonomgeving van het slachtoffer of het slachtoffer bewust gaat opzoeken?
- Kan deze toevallige of geplande ontmoeting **schade toebrengen aan het slachtoffer**? Dit kan bijvoorbeeld zijn doordat de ontmoeting herinneringen aan het delict oprakelt en het slachtoffer zich onveilig voelt. Of is er bijvoorbeeld reden om aan te nemen dat het slachtoffer opnieuw in een destructieve relatie met de dader verwickeld raken, die uiteindelijk de kans op delict herhaling vergroot?

Als het antwoord op één van deze vragen ja is, dan dient er verdere actie te worden ondernomen. Dat kan in de vorm van oplegging van aanvullende verlofvoorwaarden, zoals een gebiedsverbod of een contactverbod. Er kunnen ook andere maatregelen worden getroffen, die tegemoet komen aan de behoeften van slachtoffers. Voorbeelden hiervan zijn het geven van uitleg over de problematiek en het traject van de dader of toeleiding naar steunend contact met een casemanager van Slachtofferhulp Nederland. Een andere mogelijkheid is begeleid contact met de dader in de vorm van een bemiddeling. Daarin kunnen afspraken worden gemaakt om een onverwachte en ongewenste confrontatie tijdens verlof te voorkomen. Tevens kan besproken worden hoe dader en slachtoffer zich gedragen indien zij elkaar tegenkomen. In sommige gevallen bieden deze oplossingen meer rust voor het slachtoffer dan enkel een gebieds- of contactverbod.

Bij het inschatten van de kans op een confrontatie wordt vaak gekeken naar de woonplaats van het slachtoffer en de verblijfplaats van de dader (**geografie**). Soms komen een dader en slachtoffer elkaar toch onverwacht tegen terwijl ze beide aan de andere kant van het land wonen. Bijvoorbeeld omdat ze tegelijk naar een plek in het midden van het land gaan. Het is daarom belangrijk om met zowel dader als slachtoffer (indien de kliniek daar contact mee heeft) te bespreken hoe ze zullen handelen als ze elkaar tegen zouden komen. Er kan met de dader een afspraak worden gemaakt hoe hij in dat geval zou reageren. Bijvoorbeeld afstand houden en geen contact zoeken.

Onderzoek ook of het wenselijk is om de relatie tussen slachtoffer en dader te herstellen, bijvoorbeeld als er sprake is van een familieband. Het kan goed zijn om met elkaar het delict te bespreken en het slachtoffer meer informatie te geven over de psychopathologie van de dader. Voor de dader kan het contactherstel met pro sociaal netwerk steunend en motiverend werken in de behandeling. Voor het slachtoffer kan dit contactherstel bijdragen aan verwerking van het delict.

Belangrijke punten:

- **Bij elke verlofaanvraag wordt een slachtofferonderzoek uitgevoerd.**
In verlofaanvragen wordt rekening gehouden met de wensen en belangen van slachtoffers.
- **Denk ook aan het inventariseren van mogelijke risico's na beëindiging van de maatregel**
Kan er nu al actie worden ondernomen om problemen in de toekomst te helpen voorkomen?
- **Andere opties naast gebieds- en contactverboden**
Naast gebieds- en contactverboden zijn er ook andere mogelijkheden om rekening te houden met de behoeften van slachtoffers. Slachtoffers kunnen bijvoorbeeld baat hebben bij uitleg van de forensisch maatschappelijk werker over de behandeling en het tbs-traject. Het slachtoffer weet daardoor beter wat er met de dader aan de hand is en hoe een behandeltraject eruit ziet.
- **Bespreek met de dader hoe hij zal handelen wanneer hij het slachtoffer onverwacht tegenkomt**
De forensisch maatschappelijk werker kan afspraken maken met de dader hoe hij zich zal gedragen als hij het slachtoffer onverwacht tegenkomt. Bijvoorbeeld afstand houden en geen contact zoeken.
- **Herstel van familiebanden kan motiverend werken voor daders**
Voor daders kan het herstellen van contact met familieleden steunend en motiverend werken voor de behandeling. Zo kan een dader zich jegens zijn familieleden schamen voor zijn delict. Het kan rustgevend voor hem zijn om te weten dat niet alle familieleden zich tegen hem hebben gekeerd. Voor familieleden kan het herstel van de relatie helpen bij het verwerken van het delict.

Contact met kinderen

Een dader heeft tijdens een waan zijn vrouw omgebracht. Met zeven nabestaanden heeft hij een contact- en locatieverbod. Hij had aanvankelijk ook een contactverbod met zijn kinderen. Na verloop van tijd gaven de kinderen aan contact met hun vader te willen. Uit gesprekken die de forensisch maatschappelijk werker met de dader heeft blijkt dat hij niet goed beseft welk leed hij zijn kinderen heeft aangedaan. De forensisch maatschappelijk werker praat daarom eerst zelf met de kinderen. Ze vertellen hoe ze het verlies van hun moeder hebben beleefd. De forensisch maatschappelijk werker brengt dat over aan de dader. Zo gaan er verschillende gesprekken aan vooraf voordat de dader zijn kinderen zelf spreekt. Het contact met de kinderen helpt de dader om zich in te zetten voor de behandeling. Hij wil aan hen laten zien dat hij ook een goede vader kan zijn. De kinderen vinden het fijn om weer contact met hun vader te hebben.

Uitleg geven over het delict

Een man is veroordeeld wegens zware mishandeling. Dader en slachtoffer waren onbekenden van elkaar. Als het behandelteam voor het eerst begeleid verlof wil aanvragen voor de dader voert de forensisch maatschappelijk werker een slachtofferonderzoek uit. De forensisch maatschappelijk werker komt er daarbij achter dat het slachtoffer nog veel last heeft van het delict. Het slachtoffer wil geen contact met de dader, maar vraagt zich wel vaak af of hij iets heeft gedaan om het geweld uit te lokken. De forensisch maatschappelijk werker kan, met toestemming van de dader, antwoord geven op deze vragen van het slachtoffer. De dader was ten tijde van het delict onder invloed van middelen en psychotisch, en er was geen sprake van een persoonlijk motief. De onrust van het slachtoffer is hierdoor aanzienlijk afgenomen.

Herstel met familie

Een vrouw heeft haar zoon om het leven gebracht. Haar familie verbreekt direct na het delict het contact met haar en lijdt erg onder het verlies. Na enige jaren beseft de dader pas goed wat ze gedaan heeft. Ze kan hier moeilijk mee leven en het dringt tot haar door wat ze zichzelf, maar ook haar familie heeft ontnomen. Ze wil contact met hen opnemen om spijt te betuigen. Ook zou ze graag weer onderdeel willen uitmaken van de familie. De forensisch maatschappelijk werker heeft nog geen contact met de familie. Perspectief Herstelbemiddeling wordt daarom ingeschakeld als bemiddelaar. De familie van de dader reageert echter niet op de contactpogingen van de bemiddelaar. Onderzoek naar mogelijk contactherstel met de familie is daarom op dat moment niet mogelijk.

Informatie

Een goede informatievoorziening is essentieel. Forensisch maatschappelijk werkers hebben informatie nodig om risico's en behoeften bij slachtoffers te inventariseren. De eerste stap in het verkrijgen van informatie is het leggen van contact met het Informatiepunt Detentieverloop.

Slachtofferhulp Nederland en eventueel de zaakscoördinator van het Openbaar Ministerie. Bij deze partijen kan worden nagegaan welke informatie bij hen bekend is over wensen en behoeften van de slachtoffers. Het Casemanagement Slachtofferhulp Nederland is het contactpunt voor slachtoffers die in de tbs-fase met Slachtofferhulp Nederland in contact komen. Daar kan worden vastgesteld welke ondersteuning gewenst en mogelijk is (zie p. 54).

Daarnaast is het van belang dat de slachtoffers over goede informatie beschikken. Als slachtoffers zich registreren bij het IDV ontvangen zij informatie over de opname van de dader in een tbs-kliniek, elke keer dat het type verlot wijzigt (bijvoorbeeld van begeleid naar onbegeleid verlot), wanneer de dader buiten de tbs-kliniek gaat wonen, wanneer de tbs-maatregel wordt beëindigd en in het geval de dader overlijdt.⁹ In sommige gevallen volstaat de informatievoorziening van het IDV aan slachtoffers echter niet. Dit is met name het geval wanneer:

- De verlotmodaliteit niet wijzigt (begeleid of onbegeleid verlot enzovoorts), maar er wel een belangrijke wijziging in het verlotplan plaatsvindt, zoals verlot in de woonplaats van het slachtoffer.
- Slachtoffers niet bij het IDV zijn aangemeld, bijvoorbeeld omdat zij minderjarig waren ten tijde van het delict. Hun ouders of verzorgers hebben hen op het moment dat zij achttien werden niet altijd voorgelicht over de mogelijkheid om zich alsnog zelfstandig bij het IDV aan te melden.
- Slachtoffers pas later behoefte krijgen aan informatie. In principe worden zij namelijk eenmalig, in de periode direct na de veroordeling, gewezen op de mogelijkheid om zich aan te melden.

Forensisch maatschappelijk werkers kunnen in deze situaties overwegen of het zinvol is om zelf contact te zoeken met het IDV om hen bijvoorbeeld te informeren over de wijziging in het verlotplan.

Het IDV werkt alleen voor daders met een tbs-maatregel, dus niet voor daders met andere forensische maatregelen (ook wel Overige Forensische Zorg, OFZ, genoemd). De DV in de afkorting staat voor *detentieverloop*, waardoor ze zich richten op gedetineerden in gevangenen en in tbs-klinieken, en niet op patiënten met andere maatregelen. Bij daders met OFZ maatregelen is het voor forensisch maatschappelijk werkers daarom lastig (en in sommige gevallen onmogelijk) om contact te leggen met een slachtoffer en om contact tussen dader en slachtoffer te organiseren. Als dader en slachtoffer familie van elkaar zijn, zijn de gegevens vaak wel bekend. Bij onbekende slachtoffers wordt aangeraden om informatie over slachtoffers op te vragen bij andere ketenpartners, zoals de zaakscoördinator van het Openbaar

⁹ <https://www.slachtofferwijzer.nl/organisatie/informatiepunt-detentieverloop/>

Ministerie of bij Slachtofferhulp Nederland. Voor een bemiddelingscontact kan worden doorverwezen naar Perspectief Herstelbemiddeling.

Belangrijke punten:

- **Wanneer neem je zelf contact op met een slachtoffer?**
Meestal neemt een forensisch maatschappelijk werker zelf contact met een slachtoffer op als er al eens eerder contact met het slachtoffer is geweest of als dader en slachtoffer familie van elkaar zijn. Dit zijn geen vaste regels. Het hangt altijd af van de dynamiek tussen het betreffende slachtoffer en de dader, ook in het geval van familiebanden.
- **Contact leggen met een slachtoffer via het IDV of Slachtofferhulp Nederland**
Als je zelf geen contact wilt of kunt leggen met een slachtoffer, of als dader en slachtoffer onbekenden van elkaar zijn, kun je via het IDV contact leggen met een slachtoffer. Je kunt ook uitzoeken of het slachtoffer een casemanager heeft van Slachtofferhulp Nederland (zie pagina 54 voor de procedure).
- **Contact leggen tussen slachtoffer en dader via Perspectief Herstelbemiddeling**
Indien een dader contact wil met zijn slachtoffer dan kan hij worden aangemeld bij Perspectief Herstelbemiddeling. Zij zoeken dan contact met het slachtoffer.
- **Informatie kan slachtoffers rust geven**
Forensisch maatschappelijk werkers kunnen in een vroeg stadium van de behandeling van de dader algemene informatie geven aan slachtoffers over het tbs-systeem, waaronder verlop. Daardoor weten slachtoffers beter wat ze kunnen verwachten en komen ze minder voor verrassingen te staan.
- **Forensisch maatschappelijk werkers ontvangen van het IDV geen informatie over slachtoffers van daders met een Overige Forensische Zorg titel**
Voor informatie over slachtoffers wordt aangeraden contact op te nemen met de zaak coördinator van het OM of met Slachtofferhulp Nederland. Als dader en slachtoffer behoefte hebben aan herstelbemiddeling kan worden doorverwezen naar Perspectief Herstelbemiddeling.
- **Informatie vanuit het IDV is soms onvoldoende**
Slachtoffers krijgen van het IDV niet automatisch bericht wanneer er een belangrijke wijziging in het verlopplan plaatsvindt. Daarom kan het goed zijn om slachtoffers aanvullend te informeren, bijvoorbeeld via het IDV.
- **Afspraken in de ketensamenwerking**
Maak goede afspraken in de ketensamenwerking zodat duidelijk is welke partij waarvoor verantwoordelijk is. Het is wenselijk dat deze afspraken worden vastgelegd. Hiermee wordt tevens voorkomen dat informatie verloren gaat ten tijde van het tbs-traject.

Wijziging verlofplan

Een dader verblijft sinds enkele jaren met een machtiging transmuraal verlof in een woonvoorziening vlakbij de kliniek. De partner van de dader blijkt ernstig ziek. Omdat de partner een belangrijke beschermende factor is voor de dader, wil het behandelteam een wijziging van het verlofplan indienen bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Het slachtoffer woont echter in dezelfde stad als de partner van de dader. Om een ongewenste confrontatie te voorkomen stelt het behandelteam daarom als voorwaarde dat de dader alleen met de auto van deur tot deur mag reizen onder begeleiding van een sociotherapeut. Ook mag hij tijdens het verlof de woning van partner niet verlaten. In principe zou het IDV het slachtoffer niet informeren over deze wijziging in het verlofplan. De dader heeft immers nog steeds transmuraal verlof, zoals al jaren. De forensisch maatschappelijk werker neemt daarom zelf contact op met het IDV om uit te leggen dat het belangrijk is dat het slachtoffer hierover wel wordt geïnformeerd. Dit gebeurt ook. Het slachtoffer stelt het op prijs dat hierover contact wordt gezocht. De dader houdt zich aan de verlofvoorwaarden, waardoor het verlof goed verloopt.

Het afwegen van belangen

Een vrouw is veroordeeld wegens moord op haar kind. Haar ex-partner, tevens vader van het kind, woont nog in de regio waarin het delict is gepleegd en waar hun kind is begraven. Moeder wil graag het graf van haar kind bezoeken. Het behandelteam ondersteunt deze wens. Moeder was ten tijde van het delict verslaafd aan alcohol, ze had verschillende ingrijpende traumatische gebeurtenissen meegemaakt en kwam steeds verder in een neerwaartse spiraal. Door de behandeling heeft ze haar leven weer meer op orde. Ze heeft veel spijt van het delict en wil graag eenmalig afscheid nemen van haar kind bij het graf. Het behandelteam wil hiervoor begeleid verlof aanvragen. Voordat dit gebeurt dienen echter eerst de belangen van de nabestaanden te worden onderzocht. De forensisch maatschappelijk werker schakelt hiervoor Perspectief Herstelbemiddeling in. De bemiddelaar van Perspectief Herstelbemiddeling neemt contact op met de ex-partner. De ex-partner reageert niet op het contactverzoek. Om te voorkomen dat vader onverwacht wordt geconfronteerd met zijn ex, die hun kind om het leven heeft gebracht, wordt ervoor gekozen geen verlof aan te vragen om het graf te bezoeken. De forensisch maatschappelijk werker bespreekt met de dader dat hij namens haar een bos bloemen op het graf zal leggen en foto's zal maken van het graf. Zo kan de dader symbolisch toch afscheid nemen zonder eventuele schade toe te brengen aan de nabestaanden.

Behoeften

Naar aanleiding van het delict kunnen er bij de dader en/of het slachtoffer bepaalde behoeften zijn. Slachtoffers kunnen bijvoorbeeld willen weten hoe een tbs-traject eruit ziet, of kunnen de gevolgen van het delict op hun leven kenbaar willen maken aan de dader. Behoeften van daders zijn bijvoorbeeld het betuigen van spijt, het herstellen van contact met familieleden of tijdens verlof een ongeplande ontmoeting met het slachtoffer voorkomen. In sommige gevallen heeft de forensisch maatschappelijk werker een behoefte. Bijvoorbeeld de behoefte dat een dader en slachtoffer die familie van elkaar zijn het delict met elkaar bespreken, om zo de kans op herhaling te verkleinen. Soms voorziet de forensisch maatschappelijk werker dat er een aanzienlijke kans bestaat dat slachtoffer en dader elkaar tegenkomen tijdens verlof. De behoefte van de forensisch maatschappelijk werker kan dan zijn om uit te zoeken hoe dat voorkomen kan worden, of hierover met dader en/of het slachtoffer in gesprek te gaan. Contact tussen dader en slachtoffer of tussen forensisch maatschappelijk werker en slachtoffer is een middel om aan deze behoeften te kunnen voldoen.

Belangrijke punten:

- **Hoe ver ga je als forensisch maatschappelijk werker om aan de wensen van slachtoffers te voldoen?**

Bespreek met collega's en direct leidinggevenden hoe ver je als forensisch maatschappelijk werker wilt gaan in het doen van slachtofferonderzoek. Bespreek de beperkingen in termen van tijd of behoeften. Wees je ervan bewust dat wanneer je als forensisch maatschappelijk werker aan een slachtoffer vraagt wat zijn behoeften zijn, hij ook verwacht dat je er iets mee doet (bijvoorbeeld dat je rekening houdt met zijn behoeften). Het is daarom belangrijk dat je je eigen mogelijkheden en beperkingen kent.

- **Benoem aan slachtoffers ook wat je níet voor hen kunt betekenen**

Je kunt als forensisch maatschappelijk werker niet altijd volledig aan de behoeften van slachtoffers voldoen. Het kan in dat geval goed zijn om dat te benoemen. Daarmee voorkom je dat je bij het slachtoffer onrealistische verwachtingen wekt.

- **Voldoen aan de wensen van het slachtoffer**

Er zijn verschillende manieren om te voldoen aan de behoeften van slachtoffers. Slachtoffers kunnen baat hebben bij uitleg over de stoornis van de dader (indien de dader daar toestemming voor geeft), een gesprek met een forensisch maatschappelijk werker over het tbs-traject (kan ook zonder toestemming van de dader), of contact met de dader. Als de dader geen contact wil kun je overwegen of het slachtoffer een gesprek wil met een andere dader.¹⁰ Het is hierbij belangrijk om te denken in mogelijkheden.

- **Voldoen aan de wensen van de dader**

Aan sommige wensen van de dader kan worden voldaan door contact met het slachtoffer. Als het slachtoffer dat niet wil zou de dader een brief kunnen schrijven aan het slachtoffer zonder deze te versturen, zijn verhaal kunnen vertellen aan een

¹⁰ Contact met een andere dader dan die van het indexdelict (of een ander slachtoffer dan die van het indexdelict) kan lastiger te organiseren zijn. Uit onderzoek blijkt echter wel dat dit tot positieve resultaten kan leiden (Wood, Harvey, Wood & Drennan, 2017). In deze handreiking worden de mogelijkheden hiervoor niet verder uitgewerkt.

ander slachtoffer of het bespreken van de situatie met zijn behandelaar of forensisch maatschappelijk werker. Het is hierbij belangrijk om te denken in mogelijkheden.

Verhaal kunnen vertellen aan de forensisch maatschappelijk werker

Een slachtoffer van incest wil geen contact met de dader (haar vader), maar wel met de forensisch maatschappelijk werker van haar vader. Het slachtoffer geeft aan het IDV toestemming om haar telefoonnummer aan de forensisch maatschappelijk werker te geven. De forensisch maatschappelijk werker neemt contact op met het slachtoffer. Per telefoon vertelt het slachtoffer aan de forensisch maatschappelijk werker hoe ze het delict heeft beleefd. Ze vond het heel waardevol om haar verhaal te kunnen vertellen aan de forensisch maatschappelijk werker. Deze was in haar ogen namelijk één van de weinige mensen die de daderkant van haar vader ook kende.

Lijk ik op mijn vader?

Een man wordt veroordeeld wegens een levensdelict op een familielid. Zijn kinderen zijn nog klein en hebben hun vader niet goed leren kennen omdat hij in detentie zat. Ze hebben een negatief beeld van hem vanwege het ernstige delict dat hij heeft gepleegd. De forensisch maatschappelijk werker neemt via het IDV contact op met de inmiddels volwassen kinderen omdat zij vragen hebben over het aflopen van de tbs-maatregel. Daarnaast heeft één van de kinderen de behoefte om te weten of hij op zijn vader lijkt. Als zijn vader in staat was om zo'n gruwelijk delict te plegen, is hij dat zelf dan ook? De forensisch maatschappelijk werker legt met toestemming van de dader de toedracht van het delict uit en vertelt welke risicofactoren daaraan hebben bijgedragen. Deze informatie stelt het kind enigszins gerust. De dader wordt - met toestemming van de kinderen - op de hoogte gesteld van het contact en vindt het prettig te horen dat zijn zoon nu een realistischer beeld van hem heeft en minder angstig is.

Stap 2. Voorbereiden van contact tussen slachtoffer-kliniek en/of slachtoffer-dader

Als duidelijk is welke risico's en behoeften er bestaan kan worden bekeken of, en op welke manier, daaraan kan worden voldaan. In de praktijk zijn hier twee mogelijkheden voor, namelijk contact tussen het slachtoffer en de kliniek en contact tussen slachtoffer en dader. In beide gevallen is het essentieel dat dit contact goed wordt voorbereid. Een goede voorbereiding bepaalt namelijk grotendeels de uitkomst. Als een slachtoffer en dader van tevoren weten wat ze kunnen verwachten, dan kunnen ze hier rekening mee houden en komen ze niet voor verrassingen te staan.

Keuze voor een bemiddelaar (alleen relevant bij slachtoffer-dader contact)

Bij de keuze voor een bemiddelaar zijn er twee opties: de forensisch maatschappelijk werker kan het contact tussen dader en slachtoffer begeleiden, of Perspectief Herstelbemiddeling voert de bemiddeling uit.

Wanneer begeleidt de forensisch maatschappelijk werker het contact?

De forensisch maatschappelijk werker begeleidt het contact tussen dader en slachtoffer soms zelf als er al eerder contact is geweest met het slachtoffer. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer dader en slachtoffer familie van elkaar zijn. Dit is echter geen vaste regel. Ook in het geval van familiebanden kunnen dader en slachtoffer aangeven liever contact met een bemiddelaar van Perspectief Herstelbemiddeling te willen hebben.

Als de forensisch maatschappelijk werker het contact begeleidt dient hij vooraf na te denken over alle aspecten van een slachtoffer-dader contact. Ogenscheinlijke details kunnen belangrijk zijn voor de manier waarop slachtoffers en daders de bemiddeling beleven. Dit kunnen verschillende praktische dingen zijn, zoals: wie begint er met praten, wie is als eerste in de ruimte, geven dader en slachtoffer elkaar een hand, hoe kunnen het slachtoffer en de dader om een time-out vragen en wie heeft het laatste woord? Uiteraard is dit slechts een kleine weergave van de factoren waar een bemiddelaar rekening mee moet houden.

Wanneer voert Perspectief Herstelbemiddeling de bemiddeling uit?

Perspectief Herstelbemiddeling voert de bemiddeling meestal uit als dader en slachtoffer onbekenden van elkaar zijn. Dit is echter geen vaste regel. Perspectief Herstelbemiddeling kan de bemiddeling ook uitvoeren als slachtoffer en dader bekenden van elkaar zijn. Per-

spectief Herstelbemiddeling biedt de volgende typen contact aan: een gesprek, briefwisseling, pendel, groepsherstel en een videoboodschap.¹¹ Ze doen geen bemiddeling door middel van telefoon en skype. Ingeval er behoefte is bij de dader aan contact met het slachtoffer, kan de forensisch maatschappelijk werker de dader aanmelden bij Perspectief Herstelbemiddeling. Perspectief Herstelbemiddeling zoekt vervolgens contact met het slachtoffer en verzorgt de bemiddeling. De forensisch maatschappelijk werker kan tijdens het traject met instemming van de dader fungeren als steunfiguur. De forensisch maatschappelijk werker kan de dader tijdens het gehele proces ondersteunen en er ook na het traject voor hem zijn.

Indien Perspectief Herstelbemiddeling de bemiddeling uitvoert dan worden de meeste vervolgstappen - zoals vragen naar het doel van contact en de keuze wat betreft het type contact - door hen uitgevoerd. De forensisch maatschappelijk werker en de bemiddelaar hebben dan regelmatig contact met elkaar om het verloop van het proces te bespreken. De forensisch maatschappelijk werker kent de dader immers goed, en is dus een belangrijke bron van informatie voor Perspectief Herstelbemiddeling. Bovendien heeft de forensisch maatschappelijk werker een behandelverantwoordelijkheid jegens de dader. De dader moet toestemming geven aan de forensisch maatschappelijk werker om bepaalde informatie met Perspectief Herstelbemiddeling te delen.

De voorbereiding voorafgaand aan dader-slachtoffer contact kan soms maanden in beslag nemen. Soms verwacht een dader andere dingen van het contact dan het slachtoffer. In zo'n geval is het belangrijk om eerst in de behandeling met de dader hier over te praten. Daarnaast hebben daders en slachtoffers soms tijd nodig om te bedenken of ze het contact daadwerkelijk aan willen gaan.

Bij daders met een Overige Forensische Zorg-titel (OFZ, andere strafrechtelijke titels dan tbs) is deze tijd wellicht niet altijd beschikbaar omdat een dader kortdurend in een instelling verblijft. In die gevallen is het belangrijk om tijdig te starten met de bemiddeling als dit haalbaar is. Als Perspectief Herstelbemiddeling de bemiddeling uitvoert kan dit ook worden voortgezet als de behandeling in een FPC of FPK wordt afgerond.

Belangrijke punten:

- **Wanneer begeleidt de forensisch maatschappelijk werker het contact?**
De forensisch maatschappelijk werker begeleidt het contact tussen dader en slachtoffer soms zelf als er al eerder contact is geweest met het slachtoffer. Dat is bijvoorbeeld vaak het geval wanneer dader en slachtoffer familie van elkaar zijn. Dit is echter geen vaste regel. Ook in het geval van familiebanden kunnen dader en slachtoffer aangeven liever contact met een bemiddelaar van Perspectief Herstelbemiddeling te willen hebben.
- **Wanneer voert Perspectief Herstelbemiddeling de bemiddeling uit?**
Perspectief Herstelbemiddeling voert de bemiddeling meestal uit als dader en slachtoffer onbekenden van elkaar zijn. Dit is echter geen vaste regel. Perspectief Herstelbemiddeling kan de bemiddeling ook uitvoeren als slachtoffer en dader bekenden van elkaar zijn.

¹¹ Bij pendelcontact spreekt de bemiddelaar met beide partijen apart en communiceert de hij de boodschap van de ene partij naar de andere.

Bemiddeling tussen dader en kinderen van het slachtoffer

Een psychotische man komt onder invloed van cocaïne tot zware mishandeling van zijn buurman. De kinderen van het slachtoffer komen thuis vlak nadat het delict heeft plaatsgevonden. Zij vinden hun vader en bellen 112. De kinderen zijn inmiddels 14 en 16 jaar oud en hebben jaren later nog dagelijks last van herbelevingen en nachtmerries. Hierdoor kunnen ze zich slecht concentreren op school. Ze zijn bang dat de dader terugkomt en hun vader opnieuw wat aandoet. Als de dader jaren later goed in behandeling is en bovendien psychiatrisch stabiel, vindt een slachtoffer-daderbemiddeling plaats. Deze is langdurig en zorgvuldig voorbereid onder begeleiding van Perspectief Herstelbemiddeling. De bemiddeling verloopt goed. Zowel de dader als de slachtoffers lezen elkaar een brief voor die zij vooraf hebben geschreven en al met de bemiddelaar hebben doorgenomen. De bemiddelaar heeft beide partijen voorbereid op de boodschap die de andere partij in zijn brief heeft geschreven. Beide partijen weten dat ze daarna een reactie mogen geven op elkaars brief. Dit is heel spannend voor zowel slachtoffers als dader, maar beide partijen zijn in staat om op een rustige manier hun verhaal te doen en te reageren op de ander. De slachtoffers leggen uit hoe bang zij nog altijd voor de dader zijn. De dader biedt zijn excuses hiervoor aan en legt uit hoe verward hij was ten tijde van het delict. Ook vertelt hij hoe hij er in de behandeling aan werkt om herhaling van delict gedrag te voorkomen en welke maatregelen het behandelteam neemt om hierop toe te zien. Het gesprek wordt in een goede sfeer afgesloten.

Risico's en aandachtspunten bij het contact

Bij contact tussen dader en slachtoffer is het belangrijk om in te schatten of er risico's zijn en hoe deze kunnen worden ondervangen. Veelgehoorde situaties die extra oplettendheid van de forensisch maatschappelijk werker vereisen zijn:

- Beperkte draagkracht bij slachtoffer of dader;
- Een niet oprechte spijtbetuiging van de dader;
- Een dader die niet begrijpt welk leed hij het slachtoffer heeft aangedaan (ontbreken van probleembesef);
- Het uitoefenen van macht of controle bij de dader als (achterliggend) motief om contact met het slachtoffer aan te gaan;
- Stalking als delict (contact met het slachtoffer kan dan een herhaling zijn van delict gedrag);
- Een dader die chronisch psychotisch is;
- Wraakgevoelens bij het slachtoffer;
- Slachtoffers die nog sterk getraumatiseerd zijn;
- Als er kinderen in het spel zijn, bijvoorbeeld wanneer het slachtoffer kinderen heeft en de dader een pedoseksueel delict heeft gepleegd;
- Als dader en slachtoffer uiteenlopende verwachtingen hebben van het contact.

Dit is geen uitputtende lijst. Het is altijd belangrijk om nauwkeurig te onderzoeken wat iemands motief is voor contact, in te schatten wat het contact teweeg kan brengen en welke personen door het contact mogelijk beïnvloed kunnen worden. (Minderjarige) kinderen van de dader of het slachtoffer zijn bijvoorbeeld niet vaak aanwezig bij het contact, maar kunnen wel de impact er van merken. De aanwezigheid van risico's betekent overigens niet per definitie dat er geen contact kan plaatsvinden. Er kunnen redenen zijn om het contact toch te laten plaatsvinden, zoals een op handen zijnde beëindiging van de maatregel waarbij wordt vermoed dat de dader het slachtoffer sowieso gaat tegenkomen. Het kan dan zinvol zijn om afspraken te maken over de toekomst, ook al zijn er verschillende risicofactoren voor contact aanwezig.

Contact tussen een dader en slachtoffer kan heftige emoties oproepen. Het is daarom belangrijk om bij beiden een inschatting te maken of zij het contact met elkaar aankunnen. Dat kan door een inschatting te maken van hun *draaglast* (de mate van spanning en stress die het contact teweeg brengt) en de *draagkracht* (hoe gaat iemand met stress om). Als iemands draagkracht te beperkt is kan worden besloten het contact uit te stellen, totdat iemand het wel aan kan. Soms moet een dader bijvoorbeeld eerst (beter) zijn ingesteld op medicatie. In overleg met een casemanager van Slachtofferhulp Nederland, de huisarts of met familieleden van het slachtoffer kan worden ingeschat of het slachtoffer contact aan kan.

In alle gevallen geldt dat het contact moet worden aangepast aan de mogelijkheden en beperkingen van de betrokkenen. Zo is een briefwisseling in sommige gevallen een beter idee

dan een persoonlijke ontmoeting. Bijvoorbeeld als een dader of slachtoffer in alle rust zijn gevoelens of gedachten goed op papier wil zetten.

Belangrijke punten:

- **Schat de draagkracht en draaglast van dader én slachtoffer in**
Wat maakt de spanning van het contact hanteerbaar voor slachtoffer en dader?
- **Ondanks risico's kan dader-slachtoffer contact soms toch doorgaan**
Als er risico's aan contact tussen dader en slachtoffer zitten betekent dat niet dat er per definitie geen contact kan plaatsvinden. Soms zijn er argumenten om contact wel door te laten gaan. Bijvoorbeeld omdat de tbs-maatregel binnenkort afloopt en contact nu nog door de forensisch maatschappelijk werker begeleidt kan worden.
- **Het ene type contact (gesprek, brief, email, telefoon, skype of het doorgeven van een boodschap via een bemiddelaar) brengt minder risico's met zich mee dan het andere type contact**
Soms kan een bepaald type contact niet vanwege risico's, maar een ander type contact wel. Perspectief Herstelbemiddeling biedt de volgende typen contact aan: een gesprek, briefwisseling, pendel, groepsherstel en een videoboodschap. Ze doen geen bemiddeling door middel van telefoon en skype. Contact tussen slachtoffer en forensisch maatschappelijk werker kan ook per telefoon, skype of mail.
- **Erkenning van het delict is niet hetzelfde als erkenning van het leed bij het slachtoffer**
In sommige gevallen erkent een dader wel dat hij een misdrijf heeft gepleegd, maar begrijpt hij niet welk leed hij het slachtoffer daarmee heeft aangedaan. Houd hier rekening mee in de bemiddeling en hoe dit bij het slachtoffer overkomt.
- **Spijt hoeft niet altijd een voorwaarde te zijn voor contact met een slachtoffer**
Bij contact tussen dader en slachtoffer is het niet perse noodzakelijk dat de dader spijt heeft van het delict. Een dader die iemand in een psychose heeft aangevallen voelt daar misschien geen spijt van, omdat hij het in een waan heeft gedaan. Soms willen slachtoffers weten of ze een willekeurig slachtoffer waren. Die vraag kan een dader beantwoorden, ook wanneer hij geen spijt wil of kan betuigen van zijn delict. Het is wel belangrijk om het slachtoffer van te voren te informeren of de dader wel of geen spijt zegt te voelen zodat het slachtoffer weet hij kan verwachten. Voor het delen van deze informatie dient de forensisch maatschappelijk werker toestemming te hebben van de dader.

Beperkte draagkracht bij de dader

Een slachtoffer van een overval wil van de dader weten waarom het delict heeft plaatsgevonden. De dader heeft een schizoïde persoonlijkheidsstoornis en zijn draagkracht is beperkt. De behandelcoördinator van de dader geeft aan dat contact de dader waarschijnlijk zal ontregelen en wijst het verzoek af met uitleg aan het slachtoffer waarom het op dit moment niet verstandig is. Een jaar later is de dader beter ingesteld op medicatie en vindt het contact tussen dader en slachtoffer alsnog plaats. Dit verloopt goed.

De dader erkent wel het delict, maar begrijp niet de impact ervan op het slachtoffer

Een 45 jarige man is veroordeeld wegens poging tot doodslag. Hij heeft geprobeerd een onbekende vrouwelijke voorbijganger in een park te wurgen. Bij de rechtszitting vertelde het slachtoffer dat ze heel veel last heeft van het delict en niet meer naar buiten durft. De dader heeft autisme en begrijpt niet goed waarom het slachtoffer nog bang voor hem is: de kans dat ze elkaar tegenkomen is minimaal nu hij in een tbs-kliniek zit. Hij wil contact met het slachtoffer om haar uit te leggen dat ze niet meer bang voor hem hoeft te zijn. Dat het slachtoffer ook in andere voorbijgangers potentiële daders ziet en dat ze het vertrouwen in mensen is verloren begrijpt hij niet. De forensisch maatschappelijk werker besluit in overleg met het behandelteam dat er nog geen contact met het slachtoffer wordt gezocht. De dader kan nog onvoldoende begrijpen wat de impact van zijn gedrag is op het slachtoffer. De forensisch maatschappelijk werker en het behandelteam besluiten om eerst met de dader een delictanalyse te maken. Mogelijk krijgt hij daardoor beter inzicht in het delict en het leed bij het slachtoffer en kan alsnog op een later moment contact met het slachtoffer worden gezocht.

Geen oprechte spijt

Een dader met een hoge mate van psychopathie wil graag excuses aanbieden aan het slachtoffer. De forensisch maatschappelijk werker vermoedt dat de dader dit vooral wil doen om bij zijn komende verlengingszitting een goede beurt te maken bij de rechter. Ze houdt het verzoek niet meteen af, maar neemt wel een kritische houding aan en gaat met de dader in gesprek: waar heeft hij precies spijt van, waarom wil hij deze boodschap aan het slachtoffer overbrengen, wat hoopt hij hiermee te bereiken, hoe denkt hij dat dit op haar overkomt? Al snel blijkt dat de dader geen antwoord op deze vragen kan geven en hij kiest ervoor de contactvraag in te trekken.

Doel en verwachtingen

Bedenk vooraf wat het doel van contact met het slachtoffer is. Wat wil je met het contact bereiken? Daarvoor is het belangrijk om goed uit te vragen welke verwachtingen slachtoffers en daders zelf hebben en in hoeverre hierin kan worden voorzien. Soms zegt iemand een bepaald doel te hebben (zoals vragen stellen of spijt betuigen), maar schuilt er ook nog iets anders achter. Bijvoorbeeld willen weten hoe de dader er nu uit ziet. Een dergelijk achterliggend doel komt niet altijd direct naar voren. Daarom is goed doorvragen belangrijk.

Naast het bespreken van de doelen, is ook het afstemmen van de verwachtingen tussen alle betrokken partijen belangrijk. Een bemiddeling heeft bijvoorbeeld alleen kans van slagen als deze verwachtingen goed op elkaar afgestemd zijn. Door dader en slachtoffer vroegtijdig te informeren over elkaars doel en verwachtingen kunnen ze zich beiden beter voorbereiden op het contact. Dat voorkomt onaangename verrassingen. Ook als er alleen sprake is van contact tussen de forensisch maatschappelijk werker en het slachtoffer dienen de verwachtingen van deze twee partijen goed op elkaar afgestemd te zijn.

Belangrijke punten:

- **Contact met de dader is niet altijd nodig**
Contact met de dader is niet altijd nodig om aan de behoefte van een slachtoffer te voldoen.
- **De forensisch maatschappelijk werker als steunfiguur voor het slachtoffer**
Sommige slachtoffers vinden het prettig om met een forensisch maatschappelijk werker te praten omdat er in hun netwerk weinig mensen zijn die de 'daderkant' van de persoon kennen. Voorafgaand dienen afspraken te worden gemaakt over de vertrouwelijkheid van de informatie zoals het niet delen van de gehoorde informatie met derden.
- **Wanneer heb je toestemming van de dader nodig?**
Om specifieke informatie over de dader aan het slachtoffer te geven heb je toestemming van de dader nodig. Algemene informatie over het verloop van een forensische behandeling mag zonder toestemming van de dader worden gegeven.
- **Zorg dat de verwachtingen die slachtoffer en dader van het contact hebben goed op elkaar afgestemd zijn**
Daders en slachtoffers staan er niet altijd bij stil dat de ander anders kan reageren dan ze op voorhand dachten. Daarom is het belangrijk om voorafgaand aan het contact te vragen wat ze zelf van het contact verwachten én hoe ze verwachten dat de ander zal reageren. De forensisch maatschappelijk werker of de bemiddelaar van Perspectief Herstelbemiddeling weet van zowel de dader als het slachtoffer hoe hij zich in het contact zal opstellen. Als de dader een andere boodschap verwacht dan wat het slachtoffer hem wil vertellen (of vice versa) dan is het belangrijk om met hem te bespreken dat

de andere partij mogelijk een andere boodschap heeft dan hij verwacht. Pas als beide partijen weten wat ze kunnen verwachten van de ander kan het contact doorgaan (bekijk ook de casus *Verschillende verwachtingen tussen dader en slachtoffer* op p. 30).

- **Soms schuilt er achter een doel nog een andere motivatie voor contact**
Wees je ervan bewust dat achter het doel dat iemand heeft om contact aan te gaan (bijvoorbeeld antwoord krijgen op vragen) soms nog een ander doel zit, wat iemand niet meteen vertelt. Een ander doel is bijvoorbeeld dat een slachtoffer wil weten hoe het met de dader gaat (bekijk ook de casus *Lijk ik op mijn vader?* op p. 19).
- **Maak aan slachtoffers ook duidelijk wat je niet voor hen kunt betekenen**
Het is goed om aan slachtoffers eerlijk te vertellen dat er bepaalde dingen zijn die je niet voor hen kunt doen. Bedenk goed wat je wel en niet kunt beloven. Waarover kunnen afspraken worden gemaakt en wat is onveranderbaar, welke afspraken kunnen na de tbs gehandhaafd blijven?

Angst voor ex-partner

Een man is veroordeeld wegens een geweldsdelict naar een onbekend persoon. In het verleden heeft hij ook zijn partner mishandeld, met wie hij kinderen heeft. Op een gegeven moment wil het behandelteam begeleid verlof aanvragen. De forensisch maatschappelijk werker bespreekt het verlofplan met de (inmiddels ex-) partner van de dader. Zij weet waartoe de dader in staat kan zijn en is bang dat hij haar komt opzoeken tijdens zijn verlof. De forensisch maatschappelijk werker begrijpt deze angst goed, gezien het delict. Hij legt aan het slachtoffer uit dat de dader gemotiveerd meewerkt aan zijn behandeling. Hij legt ook uit dat verloven daarvan deel uitmaken. De forensisch maatschappelijk werker spreekt met het slachtoffer af dat de wijkagent geïnformeerd wanneer de dader op verlof gaat. Als het slachtoffer zich onveilig voelt, kan ze direct contact opnemen met de politie. Dit geeft haar rust. Ook spreekt het slachtoffer met de forensisch maatschappelijk werker af dat er een slachtoffer-dader bemiddeling wordt voorbereid. Tijdens dat contact wil ze aan haar ex-partner uitleggen hoe sterk haar leven is beïnvloed door het huiselijk geweld en hoopt ze afspraken over de toekomst te kunnen maken, zodat zij minder bang hoeft te zijn.

Verschillende verwachtingen tussen dader en slachtoffer

Een dochter die misbruikt is door haar vader wil contact met hem. Ze wil hem vertellen dat hij uit haar leven moet verdwijnen. Vader denkt dat ze juist het contact met hem wil herstellen. Het behandelteam bespreekt met vader wat hij van het contact verwacht. Ze helpen hem, met toestemming van de dochter, te realiseren dat de dochter ook een andere boodschap kan hebben dan hij had verwacht. Pas wanneer de vader zijn verwachtingen heeft aangepast kan eventueel contact tussen vader en dochter plaatsvinden. Nadat vader zich had ingesteld op de boodschap van zijn dochter dat ze hem niet meer in haar leven wilde vond er contact tussen vader en dochter plaats. Doordat de vader op deze boodschap was voorbereid had hij de klap die dit hem gaf al grotendeels verwerkt. Tijdens het gesprek met zijn dochter had hij daardoor meer ruimte om te reageren op haar emoties.

Type contact

Contact tussen dader en slachtoffer kan op verschillende manieren: face-to-face, per brief, telefonisch, of het overbrengen van een boodschap via een onafhankelijk persoon. Bespreek van te voren met dader en slachtoffer welke vorm van contact ze willen.

Belangrijke punten:

- **Zoek een type contact die past bij de stoornis van de dader**
Soms staat de pathologie van de dader teveel op de voorgrond om een bepaalde vorm van contact aan te gaan. Een andere vorm van contact kan dan passender zijn.
- **Geef duidelijkheid over alle aspecten van de bemiddeling**
Perspectief Herstelbemiddeling geeft dader en slachtoffer duidelijkheid over alle aspecten van de bemiddeling. Als je als forensisch maatschappelijk werker zelf dader-slachtoffer contact begeleidt, dan is het belangrijk om hier zelf aandacht aan te besteden: Waar vindt het contact plaats, wie begint met praten, wat wordt er gezegd, wie grijpt er in als het moeilijk wordt en op welke manier gebeurt dit, wie verlaat als eerste de ruimte, waar kunnen de betrokkenen terecht als ze achteraf nog vragen of opmerkingen hebben? Contact verloopt beter als slachtoffer en dader weten hoe dit gaat verlopen.

Contact per brief

Een dader met autisme heeft twee vrouwen uit zijn kennissenkring seksueel misbruikt. Hij wil contact met hen om uit te leggen hoe hij tot zijn gedrag is gekomen. Hij hoopt dat de vrouwen begrijpen dat hij niet de intentie had om hen pijn te doen. Eén van de vrouwen stemt in met contact met de dader. De forensisch maatschappelijk werker en het behandelteam schatten in dat de dader in staat is tot contact met het slachtoffer. Ze schatten echter ook in dat de dader er niet goed op kan reageren wanneer het slachtoffer geen begrip heeft voor zijn uitleg over het delict. De dader ziet de grenzen van andere mensen niet snel en snapt ook niet goed wanneer hij daarover heen gaat. Het behandelteam wil voorkomen dat de dader een uitbarsting krijgt waar het slachtoffer bij is, mocht zij anders reageren dan hij verwacht. Daarom kiest de forensisch maatschappelijk werker niet voor een gesprek tussen beiden, maar voor een briefwisseling. In de brief legt de dader aan het slachtoffer uit hoe hij tot het delict kwam. Het slachtoffer vond het waardevol om meer over de toedracht te weten te komen. Ze besloot geen brief terug te sturen.

Multidisciplinair overleg

Een goede voorbereiding is van groot belang om contact met slachtoffers zorgvuldig te laten verlopen. Bespreek de situatie met het behandelteam van de dader, leidinggeven- den en met collega forensisch maatschappelijk werkers. Voor (minder ervaren) collega's is dit een belangrijke manier om te leren over het belang van slachtofferbewust werken en de mogelijkheden hiertoe. Bovendien krijgt het onderwerp op deze manier een duidelijke plaats in de behandeling. Omdat het om preciaire processen gaat is het verstandig om zo- veel mogelijk informatie vooraf te verzamelen en de expertise van collega's te raadplegen. Soms moet een dader bijvoorbeeld eerst op medicatie worden ingesteld voordat contact met het slachtoffer verstandig is. In andere gevallen kunnen er nog onderwerpen zijn waar- over de dader eerst nog in de psychotherapie mee aan de slag moet.

Belangrijke punten:

- **Bespreek de contactvraag met het behandelteam en collega's**
Collega's kunnen een ander perspectief op de situatie hebben, waar je zelf misschien nog niet aan hebt gedacht.
- **Bekijk of er aanknopingspunten zijn om het thema *slachtoffers en slacht- offerbewust werken* in de behandeling te bespreken**
Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat daders door contact met het slachtoffer meer sympathie voor slachtoffers kunnen ervaren en meer ver- antwoordelijkheid voor hun delict nemen. Dat kan bijdragen aan het behalen van behandeldoelen.

Toestemming nodig van dader én slachtoffer

Een dader heeft tbs opgelegd gekregen vanwege het mishandelen van zijn zakenpartner en een kennis. Beide slachtoffers staan geregistreerd bij het IDV en hebben aangegeven geïnformeerd te willen worden als de dader verlof krijgt. De dader krijgt binnenkort inderdaad voor het eerst begeleid verlof. Het IDV neemt daarom contact op met de slachtoffers om hen dit te vertellen. De slachtoffers hebben een aantal vragen en geven bij het IDV aan dat ze graag contact willen met de kliniek. Ze willen weten wanneer de dader op verlof gaat en waar naar toe. De forensisch maatschappelijk werker twijfelt of hij contact met de slachtoffers kan opnemen. Vanwege de privacybescherming van de dader mag hij hen geen antwoord op hun vragen geven. De forensisch maatschappelijk werker bespreekt dit daarom met de jurist van de kliniek. De jurist adviseert aan de forensisch maatschappelijk werker om contact op te nemen met de slachtoffers en aan hen uit te leggen dat hij hun vragen niet direct kan beantwoorden in verband met de privacy van de dader. De forensisch maatschappelijk werker neemt eerst contact op met de slachtoffers en vraagt aan hen toestemming om aan de dader te vertellen dat ze een aantal vragen hebben. De slachtoffers vinden dat goed. De forensisch maatschappelijk werker bespreekt vervolgens met de dader dat de slachtoffers een aantal vragen hebben. Hij vraagt aan de dader of die op zijn beurt toestemming geeft aan de forensisch maatschappelijk werker om de vragen van de slachtoffers te beantwoorden. De dader stemt hiermee in. De forensisch maatschappelijk werker neemt als laatste nogmaals contact op met de slachtoffers en beantwoordt hun vragen. Hij vertelt hen uiteindelijk - met toestemming van de dader - wanneer de dader op verlof gaat en dat hij niet naar de plaats gaat waar het delict is gepleegd.

Steunfiguur bij het contact

Zowel slachtoffer als dader kunnen steunfiguren meenemen naar de bemiddeling. Dit kan hun draagkracht vergroten. Dit kunnen familieleden of vrienden zijn, maar ook behandelaars of hulpverleners. Contact met de dader of het slachtoffer kan veel impact hebben, ook in de periode na de bemiddeling. Het kan daarom fijn zijn als dader of slachtoffer de bemiddeling met hun steunfiguur nog eens kunnen nabespreken. De bemiddelaar is een neutrale partij en kan daarom in principe niet als steunfiguur dienen voor dader en slachtoffer.

Belangrijke punten:

- **Functie van een steunfiguur**

Het kan voor daders en slachtoffers prettig zijn een steunfiguur bij de bemiddeling te hebben. Met een steunfiguur kan de dader en het slachtoffer na afloop van de bemiddeling hun ervaringen later nog eens bespreken.

- **Afspraken over vertrouwelijkheid**

Voorafgaand aan het contact dient er met de steunfiguur afspraken te worden gemaakt over de vertrouwelijkheid van de informatie die hij hoort. Bijvoorbeeld dat hij de informatie alleen mag bespreken met het slachtoffer waarvoor hij steun verleent en niet met andere personen.

Steunfiguur voor het slachtoffer

Een vrouw heeft brand gesticht in een huis waar op dat moment haar ex-partner lag te slapen en wordt hiervoor veroordeeld tot tbs. Het slachtoffer heeft hier nog lang slapeloze nachten en is mede hierdoor zijn baan kwijtgeraakt. Het delict heeft grote invloed gehad op zijn leven en hij wil dit uitleggen aan de dader. Hij wordt echter zo boos als hij aan het delict terugdenkt dat het hem waarschijnlijk niet zal lukken om zijn verhaal op een rustige manier te vertellen aan de dader. Zijn casemanager van Slachtofferhulp Nederland en zijn nieuwe partner gaan daarom mee naar de bemiddeling. Zijn nieuwe partner biedt hem steun en zijn casemanager helpt hem om de brief voor te lezen aan de dader als hem dat zelf even niet lukt. Het slachtoffer is blij dat de bemiddeling zo toch op een goede manier kan plaatsvinden en dat hij zijn verhaal kan doen. Dit geeft hem rust. Op de dader maakt dit veel indruk. Zij denkt er nog vaak aan terug en beseft beter de gevolgen van haar gedrag. Dit helpt haar om zich beter in te zetten voor de behandeling.

De invloed van netwerkleden

Netwerkleden zoals familieleden van dader of slachtoffer, kunnen positief, negatief of neutraal tegenover het contact staan. Ze kunnen het contact bijvoorbeeld aanraden of juist afraden. Als netwerkleden het contact aanraden kan dit een belangrijke bron van steun zijn. Als er geen familieleden of vrienden beschikbaar zijn als steunfiguur voor slachtoffer en/of dader, bespreek dan of er hulpverleners beschikbaar zijn om deze rol te vervullen.

Bedenk dat netwerkleden het contact soms ook kunnen afraden. Soms wil een slachtoffer bijvoorbeeld contact met zijn vader (dader) terwijl de moeder daar niet achter staat. Het slachtoffer kan in zo'n situatie in een loyaliteitsconflict jegens zijn beide ouders komen. In die situaties is het belangrijk om met het slachtoffer en diens netwerklid te bespreken dat zij verschillend tegenover het contact staan. Dit gesprek zou moeten plaatsvinden vóór het contact tussen het slachtoffer en de dader plaatsvindt. Het doel is om een oplossing te vinden waarin iedereen (het slachtoffer en het netwerklid) zich enigszins kunnen vinden. Daarbij hoeven ze het niet eens met elkaar te zijn maar zouden ze idealiter elkaars keuzes wel dienen te respecteren.

Belangrijke punten:

- **Vraag hoe netwerkleden tegen het contact aankijken**
Vraag hoe netwerkleden over het contact tussen dader en slachtoffer denken. Hebben ze een positieve, neutrale of negatieve kijk op het contact tussen dader en slachtoffer?
- **Een negatieve houding van netwerkleden op het contact vooraf bespreken**
Soms staat een netwerklid van bijvoorbeeld het slachtoffer negatief tegenover contact tussen de dader en het slachtoffer. In zo'n geval is het belangrijk om met het slachtoffer en diens netwerklid te bespreken hoe beiden er in staan. Het doel is om elkaars visie te respecteren.

Loyaliteit naar vader én moeder

Een dader heeft tbs opgelegd gekregen omdat hij zijn zoon en dochter heeft misbruikt. De dochter wil contact met haar vader. Ondanks het misbruik wil ze weten hoe het met hem gaat. De zoon (het andere slachtoffer) en hun moeder staan hier negatief tegenover. Ze vinden het moeilijk om het misbruik een plaats te geven en zijn bang dat het contact tussen vader en dochter ook bij hen een hoop oud zeer oprakelt. De forensisch maatschappelijk werker bespreekt daarom eerst met de moeder en zoon hoe zij tegen het contact tussen vader en dochter aankijken. Vervolgens vinden er systeemgesprekken plaats met de dochter, de zoon en hun moeder. Daarin wordt besproken hoe iedereen het delict op zijn eigen manier verwerkt. Moeder en zoon blijven negatief tegenover het contact staan, maar begrijpen wel beter dat iedereen verschillende dingen nodig heeft om verder te komen in zijn verwerking. De dochter neemt daarom wel contact op met haar vader. Ze bespreekt het na met een tante en probeert op die manier haar broer en moeder er zo min mogelijk mee te belasten.

Stap 3: Uitvoeren en afronden

Voordat contact tussen dader en slachtoffer plaats kan vinden dient er te worden voldaan aan een aantal voorwaarden.

Neutrale partij

Bij het uitvoeren van slachtofferonderzoek moet er in veel gevallen contact worden gelegd met het slachtoffer. Regelmatig wordt de vraag gesteld in hoeverre het leggen van dit contact een negatieve impact kan hebben op het slachtoffer: is alleen het stellen van de vraag welke behoeften zij hebben, als behandelaar van een dader, al traumatiserend voor het slachtoffer? Slachtofferorganisaties geven hierover aan dat slachtoffers als verantwoordelijke individuen willen worden behandeld. Dit betekent dat zij zelf de afweging willen kunnen maken om wel of niet op een contactverzoek van forensisch maatschappelijk werkers in te gaan. Wel is het belangrijk dat een neutrale partij dit eerste contact legt. Het IDV en Perspectief Herstelbemiddeling zijn hiervoor geschikte partijen. Als Perspectief Herstelbemiddeling als bemiddelaar optreedt in het contact tussen slachtoffer en dader zullen zij het contact met het slachtoffer ook voortzetten, uiteraard in nauw overleg met de forensisch maatschappelijk werker.

Belangrijke punten:

- **Neutrale partijen**

Het IDV, Perspectief Herstelbemiddeling en Slachtofferhulp Nederland zijn neutrale partijen die contact kunnen opnemen met slachtoffers.

Contact leggen via het IDV

Een forensisch maatschappelijk werker wil contact leggen met de slachtoffers van een geweldsdelict. De dader gaat met verlof en de forensisch maatschappelijk werker wil weten of er belangen van het slachtoffer zijn waarmee rekening moet worden gehouden. De forensisch maatschappelijk werker belt daarom het IDV en vraagt of er slachtoffers zijn die zichzelf hebben geregistreerd en of zij behoeften hebben aangegeven. De slachtoffers hebben zich wel bij het IDV geregistreerd maar hebben verder geen contact met het IDV gezocht. De forensisch maatschappelijk werker legt de situatie uit aan de medewerker van het IDV. Het IDV stuurt een brief aan de slachtoffers, waarin de reden van de contactvraag wordt uitgelegd. De slachtoffers ontvangen deze brief en nemen contact op met de forensisch maatschappelijk werker. Zij zijn blij dat er rekening wordt gehouden met hun belangen en dat zij serieus genomen worden.

Veilige sfeer

Tijdens een slachtoffer-dader bemiddeling worden vaak emotioneel belastende zaken besproken. Een veilige sfeer is noodzakelijk om ervoor te zorgen dat dit contact niet alleen geen verdere schade toebrengt, maar ook een positief effect heeft op de deelnemers. De vaardigheden van de bemiddelaar zijn sterk bepalend hierin. Een deskundige bemiddelaar is sensitief voor ieders belangen en draagt zorg voor voortdurende afstemming tussen alle betrokken partijen. De bemiddelaars van Perspectief Herstelbemiddeling zijn ervaren en hiertoe opgeleid.

Belangrijke punten:

- **Neem de tijd voor (de voorbereiding van) het dader-slachtoffer contact**
Het afstemmen van de verwachtingen tussen dader en slachtoffer vergt in sommige gevallen veel tijd. Het kan bijvoorbeeld gebeuren dat een dader eerst ingesteld moet worden op medicatie, voordat hij contact met een slachtoffer kan hebben. Neem de tijd voor het voorbereiden van het contact zodat de kans zo klein mogelijk is dat dader en slachtoffer tijdens het contact zelf voor onverwachte situaties komen te staan.

Contact langzaam opbouwen

Een moeder die is mishandeld door haar zoon wil graag contact met hem. Omdat ze bang voor hem is wordt het contact heel langzaam en zorgvuldig opgebouwd. Tijdens het eerste contact wordt afstand gecreëerd door een grote tafel tussen hen in te plaatsen. De zoon zit aan de ene kant van de tafel samen met zijn psychotherapeute. Moeder zit aan de andere kant van de tafel samen met een goede vriendin, die mee is om haar te ondersteunen. De forensisch maatschappelijk werker begeleidt het gesprek en zit tussen hen in. Zowel moeder als zoon hebben vooraf met de forensisch maatschappelijk werker besproken wat ze de ander gaan vertellen: de zoon gaat excuses aanbieden aan zijn moeder en uitleggen wat hij heeft geleerd in de kliniek. Hij heeft met zijn psychotherapeute afgesproken dat zij het over mag nemen als hij niet meer uit zijn woorden komt. Moeder wil graag met eigen ogen zien dat haar zoon zijn impuls- en agressieregulatie nu beter onder controle heeft en dat hij werkt aan een toekomst zonder agressief gedrag. De zoon wordt erg geraakt door het verhaal van zijn moeder. Moeder ziet dat haar zoon het spannend vindt en is bang dat hij uit zijn slof zal schieten, zoals vroeger vaak is gebeurd. Ze geeft de forensisch maatschappelijk werker het vooraf afgesproken teken en er wordt even gepauzeerd. De zoon gaat samen met zijn psychotherapeute naar de naastgelegen koffieruimte. Bij terugkomst wordt besproken wat er net is gebeurd, hoe moeder en zoon er tegenaan kijken, hoe het vroeger ging en wat er nu anders is. Het gesprek wordt uiteindelijk in een goede sfeer afgesloten. Er vinden vervolggesprekken plaats, waarin moeder geleidelijk steeds minder bang is voor haar zoon. De grote tafel tussen hen in maakt plaats voor een kleine tafel. Een tijd later is moeders angst voor haar zoon nog verder afgenomen en wandelen ze samen door de tuin van de kliniek.

Evaluatie met slachtoffer en dader

Om het contact tussen slachtoffer en kliniek of tussen slachtoffer en dader goed af te ronden, is het van belang het contact te evalueren. Dit kan door een nagesprek te voeren met beide partijen, bijvoorbeeld twee weken na afloop van het contact. Dader en slachtoffer worden dan apart van elkaar gesproken en gevraagd hoe ze terugkijken op de situatie: is er aan de behoeften en verwachtingen voldaan of zijn er vervolgacties nodig? Bespreek welke vervolgacties gewenst zijn en doorloop de handreiking als dat nodig is opnieuw.

Belangrijke punten:

- **Zijn er nog vervolgvragen of vervolgacties nodig?**
Tijdens een evaluatie met dader en slachtoffer kan blijken dat er nog vervolgvragen bij de dader of het slachtoffer leven. Ook kan blijken dat er nog vervolgacties nodig zijn.
- **Een evaluatie kan helpen het contact een plaats te geven**
Contact met een dader of een slachtoffer is vaak een spannende en emotionele gebeurtenis. Dader en slachtoffer hebben mogelijk jaren geen contact gehad en zien elkaar dan voor het eerst sinds het delict. Een evaluatie met de forensisch maatschappelijk werker die de dader en het delict kent kan helpen om deze beladen gebeurtenis een plek te geven.

Bemiddeling tussen de dader en de kinderen van het slachtoffer

Een 24 jarige man heeft zijn buurman ernstig mishandeld. De kinderen van de buurman (het slachtoffer) zijn bang dat de dader hun vader opnieuw wat zal aandoen. Er vindt een bemiddelingsgesprek plaats tussen de dader en de kinderen van de buurman. De bemiddeling is goed verlopen. Twee weken na de bemiddeling bezoekt de bemiddelaar de kinderen om te horen hoe zij het hebben ervaren en hoe ze op het gesprek terugkijken. De kinderen geven in dit nagesprek aan dat hun angsten aanzienlijk zijn afgenomen. Ze begrijpen beter hoe het delict heeft kunnen plaatsvinden vanuit de psychose en verslaving van de dader. Ook zijn ze minder bang dat de dader hun vader opnieuw iets aandoet, nu ze hebben gezien dat de kliniek goed toezicht houdt. Ze kunnen zich daardoor weer beter concentreren op hun schoolwerk en hebben meer energie voor hobby's en vrienden. Ze spreken af dat ze de forensisch maatschappelijk werker altijd mogen bellen als ze nog vragen hebben of zich later toch weer zorgen maken. Dit is bijvoorbeeld het geval als één van de twee kinderen vanwege studie van plan is om naar een andere stad te verhuizen. Met deze verhuizing zou hij dichterbij de stad gaan wonen waar de dader wordt behandeld. Met de forensisch maatschappelijk werker bespreekt hij zijn zorgen hierover. De forensisch maatschappelijk werker legt uit dat er vastgelegd kan worden dat de dader niet in de stad komt waar de jongen wil gaan studeren. Ook spreken ze af dat de forensisch maatschappelijk werker contact zal opnemen met de oudste van de twee kinderen als er een belangrijke wijziging in het verlofplan optreedt. De forensisch maatschappelijk werker informeert hen wanneer er landelijk verlof wordt aangevraagd. De afspraak blijft staan dat de dader niet komt in de stad waar de kinderen nu wonen.

Nazorg

Het contact tussen slachtoffer en dader kan bij beide partijen veel spanning, emoties en vragen oproepen. Daarom is het belangrijk om met de dader en het slachtoffer te bespreken dat ze nazorg kunnen krijgen. De nazorg voor daders wordt door het behandelteam van de dader in de kliniek uitgevoerd. De forensisch maatschappelijk werker wijst slachtoffers bij het voorbereiden van het contact en bij het afsluiten van het contact erop dat het slachtoffer een beroep kan doen op nazorg. Een huisarts of een casemanager van Slachtoffer Nederland kan hierin adviseren.

Belangrijke punten:

- **Bespreek de opties voor nazorg al vóórdat het contact plaatsvindt**
De forensisch maatschappelijk werker dient in het voorbereidingstraject, dus al vóór het daadwerkelijke contact tussen het slachtoffer en de dader, het slachtoffer te wijzen op mogelijkheden tot nazorg.
- **Perspectief Herstelbemiddeling biedt geen nazorg**
Perspectief Herstelbemiddeling zorgt dat slachtoffer en dader overwegen of en wie ze als steunfiguur tijdens het bemiddelingsproces wensen. Datzelfde geldt voor nazorg.
- **Slachtofferhulp Nederland kan advies geven wat betreft nazorg**
Casemanagers van Slachtofferhulp Nederland kunnen zelf nazorg bieden of kunnen het slachtoffer wijzen op nazorg van andere instanties.
- **Via de huisarts kunnen slachtoffers een verwijzing voor nazorg krijgen**
Slachtoffers kunnen via hun huisarts worden doorverwezen naar instanties die nazorg bieden.
- **Landelijk netwerk traumatisch verlies**
Er is een landelijk netwerk van therapeuten die gespecialiseerd zijn in het behandelen van rouwklachten van nabestaanden die een dierbare zijn verloren door moord. De contactgegevens van deze therapeuten staan op p. 55.

Nazorg voor het slachtoffer

Er heeft een bemiddelingsgesprek plaatsgevonden tussen een slachtoffer van brandstichting en de dader. De bemiddeling is goed verlopen. In het nagesprek dat de bemiddelaar met het slachtoffer voert wordt echter duidelijk dat het weerzien met de dader, zijn ex-partner, veel heeft losgemaakt. Hoewel het hem in eerste instantie rust gaf dat hij zijn verhaal heeft kunnen vertellen, heeft het weerzien met zijn ex toch ook veel losgemaakt. Hij denkt weer vaker terug aan de nacht waarin hij uit zijn brandende huis moest vluchten. De bemiddelaar adviseert hem contact op te nemen met de huisarts en een verwijzing te vragen voor psychologische hulp. De bemiddelaar legt uit dat deze klachten logisch volgen op het trauma dat hij heeft meegemaakt en dat er goede behandelingen beschikbaar zijn. Het slachtoffer volgt deze raad op en krijgt de nazorg die hij nodig heeft.

Evaluatie met collega's

Tijdens het begeleiden van contact tussen dader en slachtoffer dien je als forensisch maatschappelijk werker verschillende keuzes te maken. Soms kan een keuze vragen oproepen. Wat is bijvoorbeeld het beste om te doen wanneer mensen verschillende belangen hebben? In zulke situaties kan het helpen om collega's om feedback te vragen. Dit kan zowel tijdens het proces als na afloop. Je kunt met collega's evalueren hoe het proces is verlopen en wat er anders of beter had gekund. Dat kan zowel met collega forensisch maatschappelijk werkers als met het behandelteam. Dit kan bijvoorbeeld tijdens intervisie. Om te zorgen dat de evaluatie een blijvend onderdeel is van de werkwijze van forensisch maatschappelijk werkers zou de evaluatie georganiseerd kunnen worden in een bestaande intervisiestructuur of binnen andere vaste, bestaande overleggen. Tevens dient het ondersteund te worden door leidinggevenden. Door casussen met elkaar te bespreken kan van elkaar geleerd worden.

Belangrijke punten:

- **Van elkaar leren**
Overleg met collega's als je tijdens een proces voor een lastige keuze staat. Door middel van evaluaties met collega forensisch maatschappelijk werkers of het behandelteam kun je leren van elkaar.
- **Evaluatie als vast onderdeel**
Het werkt het beste als evaluaties een vast onderdeel zijn binnen een bestaand overleg. Bijvoorbeeld tijdens intervisie of behandel-evaluatie.

Moreel beraad

Een dader is veroordeeld tot tbs in verband met het stalken van zeven mensen. De dader heeft gemaximeerde tbs. In zijn geval betekent het dat zijn maatregel binnenkort afloopt. De dader heeft aan zijn forensisch maatschappelijk werker aangegeven dat hij graag in contact wil komen met zijn slachtoffers om zijn excuses aan te bieden. De forensisch maatschappelijk werker probeert via diverse instanties aan de contactgegevens van de slachtoffers te komen, maar dat lukt niet. De dader geeft echter aan dat hij zélf over hun contactgegevens beschikt. De dader wil daarom dat de forensisch maatschappelijk werker namens hem contact met de slachtoffers opneemt. De forensische maatschappelijk werker twijfelt of hij dat moet doen. Aan de ene kant zou het goed zijn om het contact te laten plaatsvinden terwijl de dader nog in de kliniek verblijft. Het contact kan dan namelijk nog begeleid worden. Aan de andere kant wil de forensisch maatschappelijk werker niet dat hij door de dader wordt gebruikt om zijn delictgedrag, namelijk stalking, voort te zetten. De forensisch maatschappelijk werker bespreekt de casus met collega forensisch maatschappelijk werkers via een moreel beraad. Dat is een gestructureerde methode om ethische kwesties te bespreken. Door met elkaar de verschillende belangen tegen elkaar af te wegen besluit de forensisch maatschappelijk werker geen contact met de slachtoffers op te nemen. Daarbij speelt een cruciale rol dat de forensisch maatschappelijk werker niet aan de gegevens van de slachtoffers kon komen via een officiële organisatie zoals het IDV. Tevens vindt de forensisch maatschappelijk werker contact met slachtoffers niet passend vanwege het delict (stalking). In de behandeling gaat vervolgens veel aandacht uit naar het bijbrengen van de dader dat hij na afloop van de behandeling zelf absoluut geen contact met de slachtoffers moet opneemt.

Dossiervorming

Draag zorg voor goede dossiervorming zodat collega's binnen de kliniek alsook collega's in de vervolgeketen, zoals de reclassering, op de hoogte zijn van de gemaakte afspraken met slachtoffers. Onderzoek welke onderdelen van het patiëntdossier mogen worden overgedragen aan de ketenpartners en zorg dat deze documenten een beknopte weergave van de contacten met slachtoffers bevatten. Dit kan bijvoorbeeld worden beschreven in het behandelplan of bij de vragen over slachtoffers in box 5A van het verlengingsadvies. Houd hierbij rekening met de privacy van de slachtoffers, bijvoorbeeld door geen namen en contactgegevens te noemen.

Belangrijke punten:

- **Maak informatie makkelijk te vinden voor collega's**
Maak binnen het team van forensisch maatschappelijk werkers een afspraak waar notities over het contact tussen dader en slachtoffer te vinden zijn voor andere collega's zoals behandelcoördinatoren. Bekijk daarvoor wel eerst welke gegevens van slachtoffers zichtbaar mag zijn voor collega's.

Informatie vindbaar maken voor collega's

Een vader die zijn dochter seksueel heeft misbruikt heeft de tbs-maatregel opgelegd gekregen. De dader verblijft inmiddels vier jaar in een kliniek wanneer vader en dochter een bemiddelingsgesprek met elkaar hebben. Daarin vertelt de dochter haar vader hoezeer het delict haar heeft beschadigd. Ze geeft aan dat ze geen contact meer met haar vader wil. De psychotherapeut wil met de dader bespreken wat dit voor hem betekent. Hij zoekt daarom naar informatie over het bemiddelingsgesprek. Omdat de forensisch maatschappelijk werkers de verslagen van bemiddelingscontacten eerst alleen op hun eigen digitale schijf bewaarden kon de psychotherapeut de informatie die hij zocht niet snel vinden. Het team van forensisch maatschappelijk werkers heeft daarna besloten om een samenvatting van het contact met slachtoffers op te nemen in een speciaal hiervoor bestemd onderdeel van het elektronisch cliëntdossier. De informatie is zo sneller vindbaar voor medewerkers van de kliniek die zich ook met slachtoffers bezighouden. Privacygevoelige informatie over het slachtoffer wordt weggelaten.

Informeert het IDV

Uit contact met slachtoffers kunnen belangrijke afspraken komen, bijvoorbeeld de afspraak dat een dader tijdens zijn verlof een verbod heeft om naar een bepaalde plaats te gaan. Of juist dat het verbod om naar een bepaalde plaats te gaan niet meer geldt. Het is belangrijk om het IDV over de gemaakte afspraken te informeren, zodat het IDV over dezelfde, recente, informatie beschikt als het slachtoffer. Dat zou anders verwarrende situaties kunnen opleveren.

Belangrijke punten:

- **Informeert het IDV over de gemaakte afspraken**

In het contact tussen dader en slachtoffer, of in het contact tussen forensisch maatschappelijk werker en slachtoffer kunnen afspraken worden gemaakt over bepaalde locaties waar een dader wel of juist niet tijdens een verlof naar toe kan gaan. Een voorbeeld is een dader die onbegeleid op landelijk verlof gaat. Dit is bij het IDV bekend. In het gesprek tussen dader en slachtoffer geeft het slachtoffer aan dat hij er geen problemen mee heeft als de dader tijdens zijn verlof naar de stad gaat waar het slachtoffer woont. Het slachtoffer geeft aan dat hij wel graag geïnformeerd wil worden wanneer dat het geval is. Per mail kan de forensisch maatschappelijk werker aan het IDV doorgeven dat met het slachtoffer deze aanvullende afspraak is gemaakt.

- **Communicatie naar het IDV voorkomt miscommunicatie**

Door het IDV te informeren beschikken zowel het IDV als de slachtoffers over de meest recente informatie. Dat voorkomt verwarring.

Dader verzoekt drie keer om contact met slachtoffers

Een dader van diverse zedendelicten wilde contact met zijn slachtoffers om zijn excuses aan te bieden. In de gevangenis heeft hij twee keer aangegeven contact met zijn slachtoffers te willen. Daarop heeft hij via Perspectief Herstelbemiddeling contact gehad met één van zijn slachtoffers. De andere slachtoffers gaven aan Perspectief Herstelbemiddeling aan dat ze geen contact wilden. In de tbs-kliniek deed de dader nogmaals een poging om met slachtoffers in contact te komen. De forensisch maatschappelijk werker en Perspectief Herstelbemiddeling hebben dit geweigerd omdat de slachtoffers eerder aangaven geen contact met de dader te willen. Als de slachtoffers er anders over gaan denken en wel behoefte hebben aan contact kunnen zij zelf contact opnemen met de kliniek of met Perspectief Herstelbemiddeling.

Het IDV informeren over gemaakte afspraken

Een man is veroordeeld wegens seksueel misbruik van zijn toen nog minderjarige zoon. Er heeft een bemiddelingsgesprek tussen beiden plaatsgevonden, waarin is afgesproken dat zoon nu geen contact meer wil met zijn vader en dat hij het wel goed vindt als zijn vader in zijn woonomgeving verloven onderneemt. De forensisch maatschappelijk werker stelt het IDV op de hoogte van deze afspraken. Ook heeft de forensisch maatschappelijk werker aan de zoon uitgelegd dat hij, nu hij meerderjarig is, zich kan registreren bij het IDV. Als hij dit doet, wordt hij geïnformeerd als de verlofstatus van zijn vader wijzigt. Hij vindt het prettig dat er naar hem wordt geluisterd en dat hij serieus wordt genomen.

Informatie van ketenpartners

Goede ketensamenwerking is essentieel om slachtofferbewust te kunnen werken. In de handreiking wordt dan ook op verschillende momenten verwezen naar de ketenpartners, zoals het IDV, Slachtofferhulp Nederland en Perspectief Herstelbemiddeling. Hieronder wordt de werkwijze van deze organisaties kort toegelicht.

Daarnaast zijn er vele andere ketenpartners met wie samenwerking van belang kan zijn. Denk bijvoorbeeld aan de zaakscoördinatoren van het Openbaar Ministerie, die de schakel zijn tussen de officier van justitie en de slachtoffers. Zij beschikken daarom over veel kennis op dit vlak. Ook hulpverleners van het slachtoffer en jeugdbeschermingsinstellingen kunnen belangrijke partijen zijn om mee samen te werken.

Informatiepunt Detentieverloop (IDV)

Slachtoffers van een dader met een tbs maatregel kunnen zich aanmelden bij het IDV. Het IDV informeert hen over het verloop van de justitiële maatregel van de dader. Het IDV maakt onderdeel uit van het Openbaar Ministerie en is als neutrale partij een belangrijke schakel in het contact tussen daders en slachtoffers. Het IDV informeert slachtoffers over de volgende situaties:

- als de dader wordt opgenomen in een tbs-kliniek;
- als de dader voor het eerst een machtiging begeleid, onbegeleid, transmuuraal of proefverlof wordt verleend;
- als de verlofmachtiging wordt ingetrokken door de Dienst Justiele Inrichtingen (DJI);
- als de tbs wordt beëindigd;
- als de dader zich onttrekt aan het toezicht;
- en als de dader overlijdt tijdens de tbs.

Contactgegevens

 www.rijksoverheid.nl/contact/contactgids/informatiepunt-detentieverloop-idv

 088-6991951

Slachtofferhulp Nederland / Casemanagement

Bij Slachtofferhulp Nederland werken casemanagers die slachtoffers van ernstige delicten kunnen ondersteunen. Casemanagers zijn beschikbaar voor mensen die nabestaanden zijn van slachtoffers van levensdelicten (dit kunnen ook verkeersmisdrijven met dodelijke afloop zijn), slachtoffers van ernstige geweld en zedendelicten met complexe gevolgen, en voor achterblijvers van vermissing.

Het casemanagement aanmeldpunt (CMA) is het contactpunt voor contacten met de forensische zorg. Forensisch maatschappelijk werkers kunnen met het casemanagement overleggen over hulpverlening voor een slachtoffer of nabestaande.

Contactgegevens

- www.slachtofferhulp.nl
- 0900 0101
- 088 746 0112 (Aanmeldpunt Casemanagers)
- cmaanmeldpunt@slachtofferhulp.nl

Perspectief Herstelbemiddeling

Perspectief Herstelbemiddeling is een door de overheid (Ministerie van justitie en veiligheid) gesubsidieerde organisatie die contact tussen slachtoffers en daders (zowel daders met en zonder tbs maatregel) van misdrijven en verkeersongevallen begeleidt. Ook organiseert Perspectief Herstelbemiddeling bewustwordingsbijeenkomsten voor daders en verzorgt trainingen voor professionals die werken met slachtoffers en daders. Slachtoffer-daderbemiddeling kan slachtoffers en daders van misdrijven helpen bij de verwerking door samen te kijken naar de vragen rondom een misdrijf, de motieven en de gevolgen ervan. Dit kan beide partijen helpen om het incident een plek te kunnen geven.

Contactgegevens

- www.perspectiefherstelbemiddeling.nl
- 030 234 0045
- info@perspectiefherstelbemiddeling.nl

Zaakscoördinatoren van het Openbaar Ministerie

De zaakscoördinatoren van het Openbaar Ministerie zijn bereikbaar via de tien parketten.

Contactgegevens

- www.om.nl/contact

Hulpverleners voor nabestaanden

Er is een landelijk netwerk van therapeuten die gespecialiseerd zijn in het behandelen van nabestaanden die iemand hebben verloren door moord of doodslag.

Contactgegevens

- www.rouwnamoord.nl/plaatsen